Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Zánik účasti ve společnosti s ručením omezeným po rekodifikaci

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2013 Autor: Klára Švandelíková

VI. ročník Konzultant: JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

V Praze dne 10. 4. 2013

Klára Švandelíková

Obsah

Obsah 2

1. Úvod a cíl práce 3

2. Zánik účasti ve společnosti s ručením omezeným 3

3. Vystoupení společníka 5

4. Dohoda o ukončení účasti společníka 8

5. Vyloučení společníka 8

6. Zrušení účasti společníka soudem 11

7. Další způsoby zániku účasti společníka ve společnosti 12

8. Závěr 15

9. Zdroje 16

1. Úvod a cíl práce

Ve dnech, kdy se blíží účinnost nového občanského zákoníku[1] a zákona o obchodních korporacích[2], se postupně seznamujeme s novinkami a změnami, která tato velká soukromoprávní rekodifikace přinese. Předpokládaná účinnost obou zmíněných právních předpisů je k 1. lednu 2014 a tímto datem se, mimo jiné, ruší dosavadní, 22 let účinný, obchodní zákoník.

Ve své hlavě IV o společnosti s ručením omezeným, se nový zákon o obchodních korporacích snaží reagovat na problémy spojené s výkladem mnohých ustanovení obchodního zákoníku a zároveň se materii snaží zjednodušit[3]. Novinky se týkají taktéž zániku účasti společníka ve společnosti. Cílem mé práce je seznámit čtenáře právě s těmito změnami a vytvořit ucelený přehled všech způsobů a možností, jakými bude, od 1. ledna 2014, možno zániku účasti ve společnosti s ručením omezeným dosáhnout, avšak jen letmo zmíním převod podílu a smrt fyzické, respektive zánik právnické osoby. Problematiku uvolněného a vypořádacího podílu taktéž nechám stranou. Ve všech těchto případech jde totiž o natolik komplexní problematiku, že si, dle mého názoru, zaslouží prostor pro samostatné pojednání.

2. Zánik účasti ve společnosti s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným je jednou ze čtyř forem obchodních společností a zároveň tou nejvyužívanější. K 31. 12. 2012 jich bylo v České republice celkem 348 463, a to z celkového počtu 382 478 obchodních společností[4]. Fyzickým i právnickým osobám v nich účast nejen vzniká – stávají se společníky[5], ale též zaniká. Stát se tak však může jen na základě určitých, zákonem výslovně či mlčky předpokládaných způsobů[6]. Společník této kapitálové obchodní společnosti má již dnes několik možností, kterými může sám dosáhnout

[1] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 22. 3. 2012, částka 33.
[2] Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). In: *Sbírka zákonů*, 22. 3. 2012, částka 34.
[3] HAVEL, Bohumil. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 83.
[4] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Tab. 2: Počty jednotek v registru ekonomických subjektů podle převažující činnosti a vybraných právních forem. [online]. [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/FA002DD6D2/$File/tabnac_122012.pdf .
[5] Zákon o obchodních korporacích ruší horní limit, kdy společnost mohla mít maximálně 50 společníků.
[6] DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. 2., přepracované a rozšířené vydání. Praha: ASPI. 2005, str. 201.

ukončení své účasti. Společnost také disponuje nástroji, jež jí umožňují prosadit, aby osoba již nadále nebyla společníkem.

Všechny způsoby zániku účasti společníka se dají rozdělit dle toho, zda bylo ukončení účasti projevem vůle samotného společníka, či zda se tak stalo proti, nebo alespoň bez jeho vůle[7]. Sám společník může, dle nyní účinné právní úpravy, dosáhnout ukončení své účasti smlouvou o převodu podílu a zákonem[8] je mu umožněno vystoupit při nesouhlasu se změnou právní formy. Dále, se souhlasem všech ostatních společníků, lze o ukončení účasti uzavřít dohodu. Navíc se zrušení účasti může domáhat u soudu – v případě, že po něm nelze spravedlivě požadovat setrvání ve společnosti, nebo je-li dědicem podílu.

Na druhou stranu, i sama společnost musí mít k dispozici prostředky, jimiž dosáhne zániku účasti společníka. Sama o vyloučení může rozhodnout prostřednictvím valné hromady a to v případech, kdy je společník v prodlení se splacením vkladu, nebo pokud poruší příplatkovou povinnost. Může též podat návrh na vyloučení soudu, a to v případě porušování povinností zvlášť závažným způsobem.

Zánik účasti ve společnosti pak způsobují i další okolnosti, ke kterým dochází ex lege bez návrhu společníka, resp. společnosti. Účast tak zaniká ve spojení s právními skutečnostmi, jako jsou zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku společníka, zrušení konkursu proto, že jeho majetek je zcela nepostačující, pravomocné nařízení výkonu rozhodnutí či právní mocí exekučního příkazu, není-li podíl převoditelný.

Specifickým případem je smrt fyzické, případně zánik právnické osoby, je-li přechod podílu na dědice či právního nástupce vyloučen, respektive je-li omezen a nebyly splněny podmínky přechodu podílu. Účast dané osoby tak zaniká, aniž by to bylo jejím přáním, přáním valné hromady nebo aniž by o tom rozhodl soud.

Nyní účinná česká úprava ukončení účasti ve společnosti s ručením omezeným je v Evropě jednou z nejpřísnějších[9]. Zákon o obchodních korporacích k prvnímu dni roku 2014 přinese jisté změny. Zejména se rozšíří katalog možností, kdy společník, projevem vlastní vůle, může ze společnosti vystoupit. Změn dostojí i některé další způsoby zániku účasti. Podrobněji v následujících kapitolách.

Ráda bych se stručně zmínila o novém institutu obchodního práva. Je jím kmenový list, zakotvený v § 137 a následujících zákona o obchodních korporacích a je druhem cenných

[7] PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ. *Obchodní právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006, str. 395 a 396.
[8] Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstvech. In: Sbírka zákonů, 16. 4. 2008, částka 40.
[9] ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivanka a ČECH, Petr. Co přinese zákon o obchodních korporacích kapitálovým obchodním společnostem, jejich společníkům a věřitelům? [online]. [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/dokumenty/20945.

papírů. Zákon o obchodních korporacích umožňuje, aby byl podíl společníka, stanoví-li tak společenská smlouva, představován kmenovým listem. Zároveň je možné, aby měl společník více kmenových listů představujících více podílů, kterými ve společnosti disponuje. Společenská smlouva však musí umožňovat držení více podílů jednou osobou. Se zánikem účasti společníka ve společnosti je pak třeba, aby tento kmenový list odevzdal[10].

V tabulce přináším zjednodušený přehled způsobů zániku účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným po rekodifikaci a před ní.

Způsob zániku účasti po rekodifikaci	**Původní úprava**
Vystoupení společníka → § 164, 202, 207 (3) ZOK, § 376 zákona o přeměnách	§ 376 zákona o přeměnách
Dohoda o ukončení účasti společníka → § 203 ZOK	§ 149a ObchZ
Vyloučení společníka soudem na návrh valné hromady → § 204 ZOK	§ 149 ObchZ
Vyloučení společníka rozhodnutím valné hromady → § 151, 165 ZOK	§ 113 (4) a § 121 (2) ObchZ
Zrušení účasti společníka soudem → § 205, 211 ZOK	§ 148 (1) a § 116 (2) ObchZ
Další způsoby zániku účasti společníka ve společnosti → § 206 ZOK	§ 148 (2) ObchZ
Převod podílu → § 207 ZOK	§ 115 ObchZ
Smrt fyzické osoby a zánik právnické osoby → § 42 ZOK	§ 116 (1) a § 116 (2) ObchZ

3. Vystoupení společníka

Nový zákon o obchodních korporacích, jak plyne z ustanovení § 202 odst. 1, umožňuje společníkovi jednostranným úkonem ukončit svojí účast ze zákonem stanovených důvodů, pokud splní dané podmínky. To je značný posun od dikce nyní účinného obchodního

[10] Např. § 202 odst. 3, § 203, § 204 odst. 3, § 205 odst. 2 apod. zákona o obchodních korporacích.

zákoníku, který takové vystoupení zakazuje[11] a neumožňuje tak společníkovi jakékoli jednostranné vyvázání se ze společenské smlouvy, resp. její ukončení – výpověď ani odstoupení[12]. Ustanovení je kogentní, takže ani společenská smlouva dnes nemůže právo vystoupení založit. Tato úprava však dopadá až na společnost, což znamená, že do jejího vzniku lze společenskou smlouvu, dle kontraktačních zásad, ukončit. Teprve až vznikem společnosti se mění právní režim společenské smlouvy[13]. Jediný případ, kdy je dnes možné po právu vystoupit, je při změně právní formy společnosti, prostřednictvím § 367 zákona o přeměnách – k této možnosti níže.

První den roku 2014 tak tedy značně rozšíří důvody pro tzv. abandoní právo, místo jediného bude společník moci vystoupit hned z pěti důvodů:

a) nesouhlas s rozhodnutím valné hromady o změně převažující povahy podnikání
b) nesouhlas s rozhodnutím valné hromady o prodloužení trvání společnosti
c) nesouhlas s rozhodnutím valné hromady o příplatkové povinnosti
d) nečinnost orgánu či neudělení souhlasu bez udání důvodu pro převod podílu, je-li převod takovým souhlasem podmíněn
e) nesouhlas se změnou právní formy

Ve všech případech jde vlastně o výpověď společenské smlouvy pro kvalifikované důvody[14]. Zákon o obchodních korporacích je upravuje taxativně. Společenská smlouva nemůže důvody rozšířit, naopak může působit jako zužující korektiv. To lze vyčíst jednak z ustanovení § 202 odst. 2 zákona o obchodních korporacích, kdy společenská smlouva může možnost vystoupení vyloučit jak u změny převažující povahy podnikání společnosti, tak u prodloužení trvání společnosti. Obdobné stanoví tentýž zákon ve svém § 164 odst. 5 u příplatkové povinnosti – předchozí odstavce, tedy včetně ustanovení o vystoupení, se nepoužijí, určí-li společenská smlouva jinak. V případě nečinnosti orgánu společnosti nebo neudělení souhlasu bez udání důvodu, by mělo být vystoupení možné omezit taktéž. Odůvodňuji to textem § 207 odst. 3 zákona o obchodních korporacích. Ten totiž odkazuje na obdobné užití § 164, tedy i jeho odstavce 5.

---

[11] Ustanovení § 148 odst. 1 obchodního zákoníku.
[12] ČECH, Petr. Ukončení účasti ve společnosti s ručením omezeným na základě jednostranného projevu vůle společníka, in Černá, S., Čech, P. (editoři): Právo společností – ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku. Pocta Ivaně Štenglové k 70. narozeninám, C. H. Beck, Praha, 2012.
[13] Tamtéž.
[14] ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivanka a ČECH, Petr. Co přinese zákon o obchodních korporacích kapitálovým obchodním společnostem, jejich společníkům a věřitelům? [online]. [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/dokumenty/20945.

Výše zmíněné ustanovení § 202 stanoví též podmínky vystoupení. V případě změny převažující povahy podnikání společnosti, nebo pro případ prodloužení trvání společnosti, má společník právo vystoupit, hlasoval-li na valné hromadě proti rozhodnutí o změně převažující povahy podnikání společnosti nebo prodloužení trvání společnosti. Další podmínky najdeme v § 164, na které § 202 odst. 2 přímo odkazuje. Vystoupení je nutné společnosti písemně oznámit. Společník tak musí učinit nejpozději do 1 měsíce ode dne rozhodnutí valné hromady, nebo ode dne, kdy mu bylo oznámeno rozhodnutí valné hromady, jinak se k vystoupení nepřihlíží. Tento institut nelze využít, nesplnil-li společník zcela svoji vkladovou povinnost. Účinnost vystoupení je k poslednímu dni měsíce, ve kterém došlo písemné oznámení o vystoupení společnosti[15]. Současně s oznámením o vystoupení ze společnosti však musí společník odevzdat společnosti kmenový list, byl-li vydán, jinak je vystoupení neúčinné[16].

Zákon o obchodních korporacích však připouští vystoupení i mimo § 202. Nejprve zmíním možnost vystoupení pro případ nesouhlasu s příplatkovou povinností, pro které se užije § 164 odst. 1 zákona o obchodních korporacích. Podmínky si zmíněné ustanovení sice upravuje samo, ale jsou v podstatě totožné s výše popsanými. Další situací, kdy zákon umožňuje společníkovi vystoupit, je v případě, že převod podílu na jiného společníka je podmíněn (jedná se tedy o omezenou převoditelnost), souhlasem některého z orgánů společnosti. Není-li souhlas udělen bez udání důvodu do 6 měsíců ode dne uzavření smlouvy o převodu, případně zůstane-li orgán nečinný, má společník možnost využít abandoního práva. Tento postup je umožněn § 207, přičemž § 164 se použije obdobně. Pouze lhůta, kterou má společník k dispozici, se mírně liší. Vystoupit může do 1 měsíce ode dne zániku smlouvy o převodu podílu, jinak se k vystoupení nepřihlíží.

Rekodifikace však neruší ani zákon o přeměnách[17]. Původní úprava, kdy bylo možné vystoupit pouze při přeměně právní formy společnosti, tak zůstává zachována, přičemž do konce roku 2013 bude právě tento důvod vystoupení důvodem jediným. Na základě § 367 je společníkovi umožněno, nesouhlasí-li se změnou právní formy, vystoupit. Zákon stanoví lhůtu 30 dnů ode dne, kdy byla změna právní formy schválena valnou hromadou, byl-li ke dni konání valné hromady společníkem a hlasoval-li proti. Vystoupení musí mít, dle § 378, písemnou formu s úředně ověřeným podpisem, nelze odvolat a účast společníka zaniká dnem zápisu změny právní formy společnosti do obchodního rejstříku.

[15] Jak plyne z § 164 odst. 4, který se obdobně užije i pro důvody v § 202 a 207 zákona o obchodních korporacích.
[16] Jak plyne z § 202 odst. 3 zákona o obchodních korporacích.
[17] Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstvech. In: Sbírka zákonů, 16. 4. 2008, částka 40.

4. Dohoda o ukončení účasti společníka

Tento způsob je upraven v § 203 zákona o obchodních korporacích a jeho podstata je oproti úpravě v § 149a obchodního zákoníku zachována[18]. Stanoví pouze dvě obligatorní podmínky – písemnou dohodu je nutné opatřit úředně ověřenými podpisy všech společníků (samozřejmě včetně společníka, jehož účast končí[19]), a pokud byl vydán kmenový list, je nutné jej odevzdat. Právě jen povinností odevzdat kmenový list, se nová právní úprava od staré liší. I obligatorní písemná forma byla v obchodním zákoníku obsažena. Ukončením účasti vzniká bývalému společníkovi právo na vypořádací podíl.

V možnosti ukončení účasti dohodou se projevuje dvojí povaha společnosti s ručením omezeným. Jednak funguje jako společnost kapitálová, tím, že rozhoduje a jedná prostřednictvím svých orgánů na základě většinového principu. Na druhé straně se však využívají i principy smluvní, kde se uplatňuje jednomyslnost hlasování společníků[20].

5. Vyloučení společníka

Bez vůle, nebo i proti vůli společníka, může společnost dosáhnout jeho vyloučení. To je možné buď prostřednictvím rozhodnutí valné hromady, nebo rozhodnutím soudu.

Soudní ingerence je nutná v případě, že společnost postupuje dle § 204 zákona o obchodních korporacích. Pokud společník porušuje zvlášť závažným způsobem povinnost, může se společnost domáhat, aby soud svým rozhodnutím účast takového společníka ukončil. Návrhu však musí předcházet výzva k plnění porušované povinnosti a je nutné písemně na možnost vyloučení upozornit. Druhá část zmíněného ustanovení naopak povinnost učinit výzvu nevyžaduje v případě, že porušení povinnosti mělo neodstranitelné právní následky. To je novinkou, která společnosti umožňuje razantnější postup proti společníkovi, který, byť jednorázovým porušením povinnosti, způsobil neodstranitelný právní následek[21]. I při uplatnění postupu dle § 204 je společníkovi uložena povinnost ihned po vyloučení odevzdat kmenový list, byl-li vydán.

---

[18] HAVEL, Bohumil. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 106.
[19] BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. *Společnost s ručením omezeným*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 239.
[20] PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ. *Obchodní právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006, str. 395 a 396.
[21] HAVEL, Bohumil. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, str. 106.

Otázkou však zůstává, prostřednictvím kterého ustanovení zákonodárce svěřil valné hromadě působnost usnést se na tom, že soudu navrhne vyloučení společníka. Ustanovení, v kterém bych hledala nejdříve, tedy § 190 zákona o obchodních korporacích, nám na tuto otázku odpověď nedává. Navíc, oproti nyní účinné právní úpravě chybí v zákoně o obchodních korporacích informace o tom, že s podáním návrhu musí souhlasit společníci, jejichž vklady představují minimálně jednu polovinu základního kapitálu. Za použití extenzivního výkladu by se snad dalo uvažovat nad § 171 odst. 1 písm. b), který říká, že souhlas alespoň dvoutřetinové většiny hlasů všech společníků se vyžaduje k rozhodnutí, jehož důsledkem se mění společenská smlouva. Avšak tento postup se mi zdá již za samotnou hranicí rozšiřujícího výkladu. Rozhodnutí valné hromady totiž není bez dalšího důsledkem změny společenské smlouvy. Té je totiž dosaženo až samotným rozhodnutím soudu. Lepší, i vzhledem k právní kontinuitě, se zdá postup podle § 170. Valná hromada podle něj rozhoduje prostou většinou hlasů přítomných společníků, ledaže společenská smlouva určí jinak. Jisté však je, že společník, o jehož vyloučení má jít, hlasovat nebude[22].

Ještě jedna varianta se, dle § 157 odst. 3 písm. d), při nesplnění vkladové povinnosti nabízí. Dle tohoto ustanovení má každý společník právo domáhat se za společnost uplatnění práva společnosti (v případě, že by byla společnost pasivní) na vyloučení společníka soudem pro neplnění vkladové povinnosti prostřednictvím společnické žaloby. Lze to považovat za zvláštní aktivní legitimaci v rámci § 204 o vyloučení společníka.

Institut vyloučení rozhodnutím soudu by však neměl být zneužíván. Jeho smyslem je ochrana společnosti před opakovaným nebo závažným porušením povinností. Pokud však existuje účinný způsob, kterým lze zajistit dodržování zákonného stavu, měl by být využit. Je třeba vážit zásah do poměrů obou zúčastněných, tedy nejen společnosti, ale i společníka[23]. V případě, že je společník současně jednatelem společnosti, nelze jej pro porušování povinností jednatele vyloučit – je nutné rozlišovat mezi povinnostmi společníka a jednatele[24].

V případě neplnění vkladové a příplatkové povinnosti nastupuje pravomoc valné hromady společníka vlastním rozhodnutím vyloučit. Takový postup označujeme jako kaduční řízení[25]. Zakotvení nalezneme v § 151 odst. 2 zákona o obchodních korporacích pro nesplnění vkladové povinnosti, respektive v § 165 téhož zákona pro nesplnění povinnosti příplatkové. Oproti původní úpravě postupu kadučního řízení obsažené přímo v obchodním zákoníku,

[22] Ustanovení § 173 odst. 1 písm. b) zákona o obchodních korporacích.
[23] Rozhodnutí NS sp. zn. 29 Odo 1374/2005 a 29 Cdo 2949/2007, ačkoli se v obou případech jednalo o rozhodnutí týkající se družstva, domnívám se, že i zde je použitelné.
[24] Rozhodnutí VS v Praze, sp. zn. 7 Cmo 89/94.
[25] PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ. *Obchodní právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006, str. 395 a 396.

obsahuje zákon o obchodních korporacích pouze odkaz na obdobné použití ustanovení o vyloučení ze spolku pro závažné porušení povinnosti dle nového občanského zákoníku, přičemž se nepoužije ustanovení o možnosti přezkoumat vyloučení soudem.

Nový občanský zákoník upravuje postup vyloučení člena ze spolku v § 239 až 242. Otázkou však je, nakolik je řešení, předložené zákonodárcem, vhodné pro kaduční řízení, když většina ustanovení na tuto situaci příliš nesedí. Použitelný je bezesporu § 239 odst. 1, který ukládá společnosti povinnost společníka vyzvat ke splnění své povinnosti a určit mu přiměřenou lhůtu k nápravě. Hned odstavec druhý se ale, dle mého názoru, na tuto situaci nehodí – podle něj se totiž výzva nevyžaduje, nelze-li porušení povinnosti odčinit, nebo způsobilo-li zvlášť závažnou újmu. Kladla jsem si otázku, zda takové porušení vůbec může naplnit jednu ze dvou stanovených podmínek. Porušení povinnosti vnést vklad lze totiž naprosto jistě odčinit. Ohledně způsobení zvlášť závažné újmy je třeba poukázat na to, že zákonodárce snížil částku vkladu do základního kapitálu (byť dispozitivně) na pouhou korunu, a tak se domnívám, že ani naplnění této podmínky se v realitě práva obchodních společností neuskuteční. Ustanovení § 240 a 241 stanoví, že o vyloučení rozhoduje statutární orgán (neurčí-li stanovy jinak), jehož rozhodnutí přezkoumá rozhodčí komise či jiný, stanovami určený orgán. Zákon o obchodních korporacích má však svou zvláštní úpravu, když v ustanovení § 151 odst. 2 svěřuje toto rozhodnutí do působnosti valné hromady. Ustanovení § 240 odst. 2 nového občanského zákoníku se též nepoužije – návrh na vyloučení dle něj může podat kterýkoliv člen spolku a dotčenému členovi musí být dána možnost se s návrhem seznámit, žádat o vysvětlení a uvést a doložit vše, co je mu ku prospěchu. Postavení vylučovaného společníka však lépe ochrání právní úprava jeho práv na valné hromadě v zákoně o obchodních korporacích. Zákonodárce by se s celou situací zřejmě vypořádal lépe, pokud by místo obdobného užití zakotvil užití přiměřené, případně odkázal na konkrétní relevantní ustanovení. Zřejmě naprosto nejlepším řešením by bylo, pokud by si postup kadučního řízení upravoval sám zákon o obchodních korporacích, ve jménu aplikační jasnosti pro běžné uživatele zákona[26].

Pokud je osoba, kterou by valná hromada mohla vyloučit, strategickým společníkem nebo není z jiných důvodů v zájmu společnosti, aby byl zbaven účasti, má společnost k dispozici alternativní řešení. Tím je např. žaloba na plnění.

[26] ČERNÁ Stanislava, ŠTENGLOVÁ Ivanka a ČECH Petr. Co přinese zákon o obchodních korporacích kapitálovým obchodním společnostem, jejich společníkům a věřitelům? [online]. [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/dokumenty/20945.

6. Zrušení účasti společníka soudem

Další z možností, kterou zákon o obchodních korporacích společníkovi, kromě vystoupení a dohody o ukončení účasti, nabízí, je právo navrhnout, aby soud zrušil jeho účast ve společnosti. Zakotveno je v § 205 a oproti úpravě účinné do 31. 12. 2013 zůstává nezměněno. Možnost jej využít je spojena se situací, kdy po společníkovi nelze spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval. Taková žaloba společníka směřuje proti společnosti, v níž se domáhá ukončení účasti[27]. Ustanovení se ovšem neuplatní, jedná-li se o jediného společníka.

K tomu, kdy po společníkovi nelze spravedlivě požadovat, aby ve společnosti nadále setrval, existuje četná judikatura[28], jejíž význam se neumenší ani účinností zákona o obchodních korporacích – právě proto, že hmotněprávní podmínky zrušení účasti se nezmění[29]. Takové spravedlivé (vážné) důvody lze spatřovat například v situacích, kdy společnost nenaplňuje účel své existence nebo je znemožněn výkon práv a povinností společníka požadujícího ukončení účasti. Pokud nastane stav, který by mohl vést až ke zrušení společnosti, zdá se být zrušení účasti společníka méně radikálním východiskem a teprve v případě, kdy by se takový postup neosvědčil, mělo by nastoupit zrušení společnosti.

Je vždy nutno dbát, aby odepřením ukončení účasti nedošlo k neúměrnému zásahu do práv společníka, stejně tak jako je nutné sledovat, zda by rozhodnutím o ukončení účasti nedošlo k neúměrnému zásahu do práv společnosti – jinými slovy: újma způsobená kterékoli ze stran by neměla být nepřiměřená. Také to, jakou roli ve společnosti osoba zastává, může být relevantní – jiná situace bude v případě, kdy by společnost ukončením účasti ztratila strategického partnera, jiná pokud jen nevýznamného hráče[30].

Požadavek ukončení účasti by měl být i pro samotného společníka až krajním řešením. Pokud mu právo nabízí alternativní prostředky, měl by je využít. Jde například o možnost převodu podílu, o podání žaloby proti neplatnosti usnesení valné hromady apod.[31]

Rozhodnutí soudu vyhovující návrhu o ukončení účasti má konstitutivní účinky. Navrhovatel tak po celou dobu řízení zůstává společníkem se všemi právy i povinnostmi. Zrušení účasti má vždy účinky ex nunc[32].

---

[27] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 Cmo 96/96.
[28] Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Odon 36/97, 29 Cdo 2084/2000, sp.zn. 29 Odo 1096/2004, sp. zn. 29 Odo 194/2004, 29 Odo 789/2005, 29 Odo 1257/2006, 29 Cdo 1263/2007, 29 Cdo 4613/2010.
[29] ČECH, Petr. Ukončení účasti ve společnosti s ručením omezeným na základě jednostranného projevu vůle společníka, in Černá, S., Čech, P. (editoři): Právo společností – ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku. Pocta Ivaně Štenglové k 70. narozeninám, C. H. Beck, Praha, 2012.
[30] Tamtéž.
[31] Tamtéž.

Soud rozhoduje též ve věci zděděného podílu, kdy si dědic nepřeje být nadále společníkem. Může se domáhat zrušení své účasti, pokud jsou dány důvody, pro které na ní nelze spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrvala. Ustanovení o dědění podílu nalezneme v § 211 zákona o obchodních korporacích. Podle něj je nutné, aby své právo uplatnil do 3 měsíců od právní moci usnesení soudu o dědictví, jinak se k němu nepřihlíží. Odstavec 2 však ukládá další podmínky – dědic se nesmí podílet na činnosti společnosti, ani když takovou povinnost ukládá společenská smlouva, ledaže se s ostatními společníky dohodne písemně jinak. Úprava obchodního zákoníku byla v tomto ohledu postavena tak, že pokud se dědic domáhá zrušení účasti soudem, není povinen se podílet na činnosti společnosti, ani když společenská smlouva takovou povinnost stanoví. Šlo tedy jen a pouze o jeho svobodnou vůli, kdežto od roku 2014 se bude, pokud bude mít zájem podílet se na činnosti společnosti do rozhodnutí o ukončení účasti, dohodnout písemně s ostatními společníky. Zrušit účast dědice není možné v případě, kdy se jedná o jediného společníka.

7. Další způsoby zániku účasti společníka ve společnosti

Několik dalších případů, kdy bez vůle společníka zanikne účast ve společnosti, přináší § 206 zákona o obchodních korporacích. Obdobně jsou nyní tyto situace upraveny v § 148 obchodního zákoníku, kdy je stanoveno, že tyto skutečnosti mají stejné účinky, jako kdyby byla účast společníka zrušena soudem. Nicméně i zde je mezi staronovou (obchodní zákoník byl v tomto ustanovení novelizován s účinností k 1. lednu 2013) a novou úpravou několik odlišností.

Prvním a nezměněným důvodem, který § 206 zákona o obchodních korporacích uvádí, je zánik účasti zamítnutím insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku společníka. Zákon o obchodních korporacích v podstatě jen přejímá dikci obchodního zákoníku. Insolvencí je platební neschopnost dlužníka splácet své dluhy, taková osoba je v úpadku. Řešením je například konkurs, reorganizace či oddlužení. Insolvenční řízení je možno zahájit pouze na návrh[33]. V případě, že bude tento návrh zamítnut pro nedostatek majetku, nastává ex lege zánik účasti společníka ve společnosti.

---

[32] ČECH, Petr. Ukončení účasti ve společnosti s ručením omezeným na základě jednostranného projevu vůle společníka, in Černá, S., Čech, P. (editoři): Právo společností – ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku. Pocta Ivaně Štenglové k 70. narozeninám, C. H. Beck, Praha, 2012.
[33] Ustanovení § 3, 4 a 97 insolvenčního zákona.

Naopak zcela odlišná bude nová úprava v případě konkursu. Obchodní zákoník stanovil, že zánik účasti je spojen se samotným prohlášením konkursu na majetek společníka. Od 1. 1. 2014 bude důvod upraven – zánik účasti bude spojen se zrušením konkursu proto, že majetek společníka je zcela nedostačující. Samotné prohlášení konkursu tak již nebude nadále důvodem zániku účasti společníka, takže podíl bude spadat do majetkové podstaty. Dle § 206 odst. 4 se na zpeněžení podílu společníka v konkursu použije obdobně § 213 odst. 1 zákona o obchodních korporacích, přičemž slovo „obdobně“ se uplatní pouze co do procesního postupu, uvedeném ve zmíněném ustanovení. Podíl společníka se prodá nejméně za cenu přiměřenou, s tím, že předkupní právo mají ostatní společníci[34]. Pokud toto právo využije více společníků, rozdělí se podíl mezi tyto společníky podle poměru jejich podílů. Pokud nedojde ke zpeněžení podílu do 6 měsíců od prohlášení konkursu, nastanou obdobné účinky jako při vystoupení společníka ze společnosti – dojde k uvolnění podílu a do majetkové podstaty bude patřit vypořádací podíl[35].

V případě zániku účasti pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením podílu je situace poněkud komplikovanější. Pokud půjde o situaci, kdy není podíl převoditelný, zaniká účast ze zákona již samotným pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením podílu. V případě že je podíl převoditelný, resp. omezeně převoditelný, je postup výkonu rozhodnutí upraven v § 320aa a § 320ab občanského soudního řádu[36]. Zároveň bylo novelizováno ustanovení § 148 obchodního zákoníku. Obě novely na sebe postupem navazují.

Občanský soudní řád stanoví, že soud v nařízení výkonu rozhodnutí zakáže povinnému převádět jeho podíl, nebo jej zatěžovat a příslušnému orgánu společnosti zakáže udělit k převodu či zatížení souhlas, je-li dle zákona nebo společenské smlouvy potřeba. Usnesení se doručí do vlastních rukou.

V druhém ze zmiňovaných ustanovení občanského soudního řádu se zákonodárce vypořádal s různými postupy dle toho, zda je podíl neomezeně převoditelný, omezeně převoditelný, či nepřevoditelný. Neomezená převoditelnost a omezená převoditelnost jsou spojeny s dražebním prodejem s tím rozdílem, komu může být udělen příklep. Soud postupuje přiměřeně dle ustanovení o dražbách[37]. K určení rozhodné ceny má být přibrán soudní znalec a společnost je povinna poskytnout soudu i znalci informace potřebné ke stanovení ceny

[34] DĚDIČ, Jan. Obchodní podíl v exekuci a konkursu – současný stav a budoucnost (Nezbytnost interpretace právní úpravy „effet utille“). Právní rozhledy, 2012, č. 15-16.
[35] Tamtéž.
[36] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: Sbírka zákonů, 17. 12. 1963, částka 56, po novele účinné k 1. lednu 2013.
[37] Ustanovení § 328b až 330a občanského soudního řádu.

podílu. Dražební vyhláška je pak, kromě osob uvedených v § 328b odst. 3, zaslána společnosti. Zároveň platí, že pokud se dražby zúčastní jiný společník a učiní-li s jinými dražiteli stejné nejvyšší podání, udělí se mu příklep. Tím je založeno zákonné předkupní právo. Vymáhaná pohledávka je uspokojena z výtěžku dražebního prodeje. Zánik účasti je tak vlastně důsledkem převodu podílu.

O neomezenou převoditelnost půjde, mimo jiné, vždy u společnosti s jediným společníkem[38]. V případě omezené převoditelnosti podílu je situace lehce odlišná v tom smyslu, že ne každý má možnost podíl koupit. Příklep je totiž udělen jen tomu, kdo před dražbou prokáže, že splňuje požadavky stanovené zákonem, společenskou smlouvou nebo stanovami pro nabytí podílu.

Nepodaří-li se prodat podíl, nařídí soud opětovnou dražbu. Pokud není prodán ani v opakované dražbě, soud o tom bez zbytečného odkladu vyrozumí společnost. Není-li podíl převoditelný, resp. opakovaná dražba není úspěšná, postihuje výkon rozhodnutí pohledávku z práva na vypořádací podíl a to do výše pohledávky oprávněného a jejího příslušenství, pro něž byl nařízen. Dále se postupuje dle § 313 až 316 občanského soudního řádu, které upravují přikázání jiných peněžitých pohledávek.

Účinnost nové právní úpravy otevře mezery, kvůli kterým nemusí být celý proces plně funkční. V zákoně o obchodních korporacích totiž chybí ustanovení o tom, že účast společníka zaniká také v případě, že se nepodaří prodat podíl ani v opakované dražbě[39]. Stejně tak postrádáme ustanovení o tom, že společnost oznamuje společníkům doručení dražební vyhlášky a že udělením příklepu se vydražitel stává společníkem. Zdá se, že si tento problém zákonodárce uvědomil a má snahu jej řešit. V současné době je totiž v legislativním procesu vládní návrh novely občanského soudního řádu[40], reflektující chybějící právní úpravu zákona o obchodních korporacích. Tu je nutno zařadit do občanského soudního řádu, aby bylo možno i poté, co obchodní zákoník pozbude účinnosti, provádět výkon rozhodnutí nebo exekuci stejným způsobem. Novela mimo jiné reaguje též na změnu terminologie, když zohledňuje, že nově bude účast společníka ve společnosti a z ní práva a povinnosti plynoucí, vyjádřena pojmem podíl, namísto současného podílu.

Posledním případem spadající pod § 206 je zánik účasti vázaný k právní moci exekučního příkazu k postižení podílu po uplynutí lhůty uvedené ve výzvě ke splnění

[38] DĚDIČ, Jan. Obchodní podíl v exekuci a konkursu – současný stav a budoucnost (Nezbytnost interpretace právní úpravy „effet utille“). Právní rozhledy, 2012, č. 15-16.
[39] Tamtéž.
[40] Sněmovní tisk č. 932/0, Novela z. – občanský soudní řád. [online]. [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=932&CT1=0.

vymáhané povinnosti podle jiného právního předpisu a, byl-li v této lhůtě podán návrh na zastavení exekuce, právní mocí rozhodnutí o tomto návrhu, není-li podíl převoditelný. Dané ustanovení zní poněkud komplikovaněji. V podstatě jde o obdobnou situaci jako v předchozím výkonu rozhodnutí – ex lege účast zaniká, jen pokud je podíl nepřevoditelný a pokud převoditelný (omezeně převoditelný) je, zánik účasti je způsoben převodem podílu. Co se týká části § 206, konkrétně věty o návrhu na zastavení exekuce, domnívám se, že účast nezanikne v případě, že návrhu vyhoví – nedojde vlastně k okamžiku uplynutí lhůty a pak není důvod, aby účast končila.

Pokud se podíváme do znění obchodního zákoníku dnes, je v § 148 odst. 2 písm. d) popsána naprosto stejná situace. Odlišně to bylo do konce roku 2012 – zánik účasti byl spojen s vydáním exekučního příkazu k postižení podílu společníka ve společnosti po právní moci usnesení o nařízení exekuce.

Ve všech výše uvedených případech se může stát, že bude rozhodnutí, jenž má za následek ukončení účasti, zrušeno. S tím se vypořádává § 206 odst. 3. Zrušení rozhodnutí dle § 206 odst. 1 má dle něj za následek obnovení účasti společníka ve společnosti. Pro případ, že by již byl vyplacen vypořádací podíl, obnoví se účast společníka jen v případě, že vypořádací podíl nahradí do 2 měsíců ode dne právní moci zrušení rozhodnutí.

8. Závěr

Ve své práci jsem se snažila shrnout to nejdůležitější, co nám první lednový den roku 2014 ohledně zániku účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným přinese a zároveň vyzdvihnout to nejzajímavější a nejproblematičtější.

Zejména oceňuji rozšíření možností, kdy je společníkovi umožněno ze společnosti jednostranně vystoupit a vyjasnění jistých nepřesností obchodního zákoníku. Zároveň však musím s politováním konstatovat, že s některými problémy se ani zde zákonodárce nevypořádal, místy dokonce vytvořil v právu mezery. To vše bude jistě předmětem mnohých novel a nezbývá než doufat, že časem docílíme efektivní úpravy, a to nejen v oblasti zániku účasti ve společnosti s ručením omezeným.

9. Zdroje

Odborná literatura

HAVEL, Bohumil. Zákon *o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012.

PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ. *Obchodní právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006.

DĚDIČ, Jan. *Obchodní podíl v exekuci a konkursu – současný stav a budoucnost (Nezbytnost interpretace právní úpravy „effet utille“)*. Právní rozhledy, 2012, č. 15-16.

ČECH, Petr. *Ukončení účasti ve společnosti s ručením omezeným na základě jednostranného projevu vůle společníka*, in Černá, S., Čech, P. (editoři): Právo společností – ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku. Pocta Ivaně Štenglové k 70. Narozeninám., Praha: C. H. Beck, 2012.

BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. *Společnost s ručením omezeným*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003.

DVOŘÁK, Tomáš. Společnost *s ručením omezeným*. 2., přepracované a rozšířené vydání. Praha: ASPI. 2005.

Normativní právní akty

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů.* 17. 12. 1963, částka 56.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. In: *Sbírka zákonů.* 18. 12. 1991, částka 98.

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstvech. In: *Sbírka zákonů*, 16. 4. 2008, částka 40.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 22. 3. 2012, částka 33.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). In: *Sbírka zákonů*, 22. 3. 2012, částka 34.

Judikatura

Nejvyšší soud České republiky:

Odon 36/97

1 Odon 132/97

29 Cdo 2084/2000

29 Odo 194/2004

29 Odo 1096/2004

29 Odo 789/2005

29 Odo 1374/2005

29 Odo 387/2006

29 Odo 1257/2006

29 Cdo 1263/2007

29 Cdo 2949/2007

29 Cdo 4613/2010

Vrchní soud v Praze:

7 Cmo 89/94

3 Cmo 96/96

Internetové zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Tab. 2: Počty jednotek v registru ekonomických subjektů podle převažující činnosti a vybraných právních forem. [online]. [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/FA002DD6D2/$File/tabnac_122012.pdf.

ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivanka a ČECH, Petr. Co přinese zákon o obchodních korporacích kapitálovým obchodním společnostem, jejich společníkům a věřitelům? [online]. [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/dokumenty/20945.

Sněmovní tisk č. 932/0, Novela z. – občanský soudní řád. [online]. [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=932&CT1=0.